

ROMÂNIA
Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București
www.avp.ro

Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro
Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: petitii@avp.ro

D10122/2024

Domnului **Mihai Alin GÎRBACI**,
Primar

Primăria Orașului **Darabani**,
Str. 1 Decembrie, nr. 100
localitatea Darabani, județul Botoșani

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURĂ GENERALĂ
IEȘIRE Nr. 14680 / 8. MAI. 2024

RECOMANDAREA

Nr. 93 din 8. MAI. 2024

Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu, în temeiul art. 16 alin. (1) și art. 15 alin. (2) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, ca urmare a aspectelor semnalate în articolul intitulat: „**Minoră fugită de acasă, găsită într-un parc din Botoșani. Ce le-a spus polițiștilor!**”, postat în data de 26 martie 2024 pe site-ul publicației *Știri Botoșani*.

Din cele relatate, rezulta faptul că, o minoră în vârstă de ani a fost identificată de polițiștii locali în Parcul „Mihai Eminescu” din Botoșani, după ce plecase voluntar de acasă, din Darabani, fără ca dispariția acesteia să fi fost semnalată, aspecte confirmate și în *Informarea* privind activitatea desfășurată de Poliția Locală Botoșani, în intervalul 22-26 martie 2024, publicată pe site-ul acestei instituții (<https://www.politialocalabt.ro/>).

Pentru verificarea veridicității aspectelor semnalate de presă, precum și în vederea identificării unor posibile încălcări ale normele constituționale referitoare la *protecția copiilor și a tinerilor și dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*, statuate de art. 49 și art. 22 din Legea fundamentală, Biroul teritorial Suceava al instituției Avocatul Poporului a solicitat în scris lămuriri de la Poliția Locală Botoșani, precum și de la Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) Botoșani.

Din analiza răspunsurilor comunicate, raportat la normele legale în vigoare, incidente în acest caz, au rezultat următoarele **concluzii**:

1. – se confirmă informațiile relatate de presă, minoră , în vârstă de ani, din , părăsind domiciliul în mod voluntar, fără a fi semnalată dispariția copilului până la momentul găsirii acesteia de către o patrulă a Poliției Locale Botoșani, în Parcul *Mihai Eminescu* din localitate;

2. – posibila cauză a plecării voluntare de la domiciliu a minorei a constituit-o, din cele relatate de aceasta, faptul că este abuzată fizic și verbal de mătușa și de mama sa, pentru minoră

dispunându-se, inițial, măsura plasamentului în regim de urgență de la Centrul de Primire a Copilului în Regim de Urgență, iar apoi, începând cu data de 29.03.2024, înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență de la Centrul de Primire a Copilului în Regim de Urgență, cu măsura plasamentului la Complexul de Apartamente „Casa Mea” Dorohoi;

3. - minora a fost inclusă într-un program de consiliere desfășurat în cadrul Serviciului de Intervenție Specializată pentru Copil și Familie Botoșani al DGASPC Botoșani, cu o durată estimativă de 2-3 luni;

4. –**familia monoparentală** din care face parte minora în cauză, alături de ceilalți frați minori, **nu are niciun venit, nu beneficiază de nicio prestație**, în afara de alocația de stat pentru copii, în cuantum de 292 lei/lună/copil;

5 – **deși toți copiii din familie sunt minori, fiind totodată elevi** în cadrul învățământului primar sau gimnazial al școlii din localitate, niciunul dintre aceștia **nu beneficiază de bursă socială, în ciuda faptului că atât lipsa veniturilor, cât și condițiile locative, ar fi îndreptățit familia din care provin să beneficieze de venitul minim de incluziune (VMI), condiție pentru acordarea unor drepturile conexe, precum cel la bursă socială, în cuantum de 300 de lei/copil/lună;**

6. - planificarea acordării serviciilor, a beneficiilor, precum și modul de acompaniere a familiei pe o perioadă de cel puțin 12 luni în vederea prevenirii separării copilului de familie se face prin întocmirea planului de servicii, iar **identificarea unor vulnerabilități la care fac referire dispozițiile art. 5**, analizate în raport cu: situația economică și condițiile de locuit ale familiei (alin. 1) , situația socială (alin. 2) , starea de sănătate (alin. 3) și nivelul de educație al acesteia (alin. 4), **din Legea nr. 156/2023 privind organizarea activității de prevenire a separării copilului de familie, impuneau/impun întocmirea planului de servicii pentru familia monoparentală în acest caz;**

7. - **autoritatea publică locală nu și-a îndeplinit obligația de a informa familia în legătură cu drepturile pe care membrii acesteia le au, precum și asupra modalității de acordare a drepturilor de asistență socială și de asigurări sociale**, obligație prevăzută expres atât de art. 48 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cât și de art. 8 alin. (7) din Anexa 2 la H.G. nr.797/2017 (Regulamentul-cadru de organizare și funcționare al direcției de asistență socială organizate în subordinea consiliilor locale ale municipiilor și orașelor);

8. – **în vederea asigurării informațiilor necesare pentru accesul la venitul de incluziune al tuturor persoanelor și familiilor fără venituri sau cu venituri reduse, Primăria orașului Darabani nu a procedat la informarea cetățenilor cu domiciliul în această localitate asupra aplicării de la 1 ianuarie 2024 a măsurilor adoptate la nivel național privind aplicarea Legii nr. 196/2016 referitoare la venitul minim de incluziune, deși avea această obligație stabilită expres prin dispozițiile art. 68 din Hotărârea Guvernul României nr. 1154/2022 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune, de a acorda gratuit consultanță de specialitate prin îndrumarea persoanelor și familiilor în vederea întocmirii actelor necesare, de a identifica persoanele și familiile îndreptățite să beneficieze de venit minim de incluziune și de a realiza activități de informare a populației și de mediatizare a prevederilor legii. De altfel, analizând informațiile puse la dispoziția cetățenilor orașului Darabani pe site-ul oficial al acestei unități administrativ-teritoriale, rezultă, fără echivoc,**

faptul că o minimă informare cu privire la venitul minim de incluziune (VMI) nici nu a fost făcută, deși normele legale privind aplicarea acestui tip de beneficiu au intrat în vigoare de la 1 ianuarie 2024.

*

În ceea ce privește cadrul legal aplicabil, reținem următoarele:

Principiul interesului superior al copilului impune în sarcina statului, prin instituțiile și autoritățile publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, obligația de a acționa cu diligență în scopul respectării și garantării dreptului la protecție și asistență în realizarea și exercitarea deplină a drepturilor copilului, în acord cu dispozițiile art. 5 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

În acest scop, dispozițiile **art. 118 din Legea nr. 272/2004** stabilesc în sarcina Serviciilor publice de asistență socială organizate la nivelul municipiilor și orașelor obligația îndeplinirii unor sarcini în domeniul protecției copilului, printre acestea fiind și cele privind **monitorizarea și analizarea situației copiilor din unitatea administrativ-teritorială, identificarea și evaluarea situațiilor care impun acordarea de servicii și/sau prestații** pentru prevenirea separării copilului de familia sa, **elaborarea documentației necesare pentru acordarea serviciilor și/sau prestațiilor și acordarea acestor servicii și/sau prestații**, în condițiile legii, **asigurarea consilierii și informarea familiilor cu copii în întreținere asupra drepturilor și obligațiilor acestora, asupra drepturilor copilului și asupra serviciilor disponibile pe plan local.**

Metodologia din 2015 de lucru privind colaborarea dintre direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului și serviciile publice de asistență socială și modelul standard al documentelor elaborate de către acestea, **aprobată prin H.G. nr. 691/2015** (Anexa 2), stabilește prin dispozițiile art. 3 următoarele: *„În vederea îndeplinirii atribuției de monitorizare și analizare a situației copiilor din unitatea administrativ-teritorială și a realizării activității de prevenire a separării copilului de familia sa, serviciul public de asistență socială identifică situațiile de risc la care este supus copilul și care impun acordarea de servicii și beneficii.”* Pentru îndeplinirea acestei obligații, **situația de risc a copilului trebuie analizată cel puțin din perspectiva aspectelor prevăzute la art. 4 (a) situația economică a familiei; b) situația socială a familiei; c) starea de sănătate a membrilor familiei; d) nivelul de educație al membrilor familiei; e) condițiile de locuit ale familiei; f) existența unor comportamente la risc identificate în cadrul familiei).**

De altfel, potrivit art. 6 alin. (1) din Metodologie, Serviciul public de asistență socială are **obligația de a identifica cu prioritate copiii aflați în situație de risc** din unitatea lor administrativ-teritorială. Suspiciunile privind existența unei situații de abuz, neglijare, exploatare și orice altă formă de violență îl obligă pe reprezentantul serviciului public de asistență socială să sesizeze de îndată direcția generală de asistență socială și protecția copilului, care trebuie să verifice suspiciunea în termen de cel mult 48 de ore de la primirea sesizării, în conformitate cu dispozițiile art. 12 din Metodologie.

Totodată, potrivit dispozițiilor **art. 48 Legea nr. 272/2004** privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare: *„(1) **Copilul are dreptul de a beneficia de asistență socială și de asigurări sociale, în funcție de resursele și de situația în care se află acesta și persoanele în întreținerea cărora se găsește.** (2)*

În cazul în care părinții sau persoanele care au, potrivit legii, obligația de a întreține copilul nu pot asigura, din motive independente de voința lor, satisfacerea nevoilor minime de locuință, hrană, îmbrăcăminte și educație ale copilului, statul, prin autoritățile publice competente, este obligat să asigure acestora sprijin corespunzător, sub formă de prestații financiare, prestații în natură, precum și sub formă de servicii, în condițiile legii; ... (4) Autoritățile administrației publice locale au obligația de a informa părinții și copiii în legătură cu drepturile pe care le au, precum și asupra modalității de acordare a drepturilor de asistență socială și de asigurări sociale."

Pentru realizarea acestui drept, dispozițiile **art. 8 alin. (7) din Anexa 2 la H.G. nr.797/2017** (Regulamentul-cadru de organizare și funcționare al direcției de asistență socială organizate în subordinea consiliilor locale ale municipiilor și orașelor) stabilesc, în sarcina Direcției, o serie de obligații în domeniul protecției copilului, printre care și cele prevăzute la lit. a) - „*monitorizează și analizează situația copiilor din unitatea administrativ-teritorială, precum și modul de respectare a drepturilor copiilor...*”, lit. d) - „*elaborează documentația necesară pentru acordarea serviciilor și/sau prestațiilor și acordă aceste servicii și/sau beneficii de asistență socială, în condițiile legii*”, precum și cele de la lit. e)- *asigură consilierea și informarea familiilor cu copii în întreținere asupra drepturilor și obligațiilor acestora, asupra drepturilor copilului și asupra serviciilor disponibile pe plan local.*"

Planul de servicii¹, potrivit art. 40 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, se întocmește și se pune în aplicare de către serviciul public de asistență socială, organizat la nivelul administrației publice locale unde se află copilul, în urma evaluării situației copilului și a familiei acestuia. Astfel, **după aprobarea planului de servicii prin dispoziție a primarului, serviciul public de asistență socială are obligația de a oferi servicii și prestații destinate menținerii copilului în familie și de a sprijini accesul copilului și al familiei sale la alte servicii, în scopul prevenirii abuzului, neglijării, exploatării și a oricăror forme de violență asupra copilului sau separării copilului de familia sa, finalitatea transmiterii cererii de instituire a unei măsuri de protecție socială către direcția generală de asistență socială și protecția copilului impunându-se numai dacă, după acordarea serviciilor prevăzute în acest plan, se constată că menținerea copilului alături de părinții săi nu este posibilă.**

Potrivit art. 3 lit. e) din **Legea nr. 156/2023** privind organizarea activității de prevenire a separării copilului de familie, prin **plan de servicii** se înțelege: „*documentul prin care se realizează planificarea acordării serviciilor, a beneficiilor, precum și modul de acompaniere a familiei pe o perioadă de cel puțin 12 luni în vederea prevenirii separării copilului de familie.*”

Obligația întocmirii planului de servicii este prevăzută de art. 7 alin. (1) din Legea nr. 156/2023 privind organizarea activității de prevenire a separării copilului de familie, dispoziții potrivit cărora: „***Dacă în urma evaluării unui copil și a familiei acestuia, serviciul public de asistență socială constată că acesta se află în cel puțin o situație de vulnerabilitate prevăzută la art. 5 se întocmește planul de servicii***”, document ce se aprobă prin dispoziție a primarului, conținutul și monitorizarea implementării planului de servicii fiind indicate în alin. (2) – alin. (7). Vulnerabilitățile la care fac referire dispozițiile art. 5 sunt analizate în raport cu: **situația**

¹ Art. 4 lit. f)-plan de servicii - documentul prin care se realizează planificarea acordării serviciilor și a prestațiilor, pe baza evaluării psihosociale a copilului și a familiei, în vederea prevenirii abuzului, neglijării, exploatării, a oricăror forme de violență asupra copilului, precum și a separării copilului de familia sa

economică și condițiile de locuit ale familiei (alin. 1)², situația socială (alin. 2)³, starea de sănătate (alin. 3) și nivelul de educație al acesteia (alin. 4). De altfel, **neîndeplinirea obligației întocmirii planului de servicii, constituie contravenția prevăzută de art. 23 alin. (1) lit. a)⁴, sancționată cu amendă de la 1.000 lei la 2.000 lei.**

Începând cu luna ianuarie 2024, ajutorul social și alocația de susținere a familiei au fost înlocuite cu **venitul minim de incluziune (VMI)**, reglementat prin **Legea nr. 196/2016** privind venitul minim de incluziune, cu modificările și completările ulterioare, **VMI constituind sprijinul financiar acordat** de stat în scopul asigurării nivelului de trai minimal pentru familiile și persoanele singure aflate în situații de dificultate, precum și **pentru prevenirea riscului sărăciei în rândul copiilor și stimularea participării acestora în sistemul de educație.**

De altfel, **Legea nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune**, cu modificările și completările ulterioare, aduce modificări și în ceea ce privește acordarea bursei sociale pentru elevi, stabilind prin dispozițiile art. 27¹⁰ următoarele, „(1) **Elevii care urmează învățământul cu frecvență, proveniți din familii beneficiare de ajutor de incluziune, au dreptul la bursă de ajutor social plătită din sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat prin bugetele locale ale unităților administrativ-teritoriale, precum și la alte măsuri de suport din domeniul educației prevăzute de Legea nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare.**

(2) Dreptul la bursa de ajutor social și la măsurile de suport prevăzute la alin. (1) se acordă în baza deciziei de stabilire a dreptului la ajutor de incluziune a familiei elevului.”

Potrivit art. 32 alin. (1) din **Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune, aprobate prin Hotărârea Guvernului României nr. 1154/16.09. 2022:** „În scopul stabilirii dreptului la măsurile de suport prevăzute la art. 27¹⁰ alin. (1) din lege, agențiile teritoriale pentru plăți și inspecție socială întocmesc **Lista copiilor de vârstă școlară din familiile beneficiare de ajutor de incluziune care frecventează cursurile unei unități de învățământ organizată în condițiile legii și o transmit lunar inspectoratelor școlare teritoriale.**”

Odată cu adoptarea noii legi privind sistemul de educație preuniversitar – **Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar**, în Secțiunea 4 având ca denumire marginală „Bursele elevilor” (art. 108), au fost aduse îmbunătățiri semnificative cadrului legal de acordare a diferitelor tipuri de burse, în măsură să conducă la simplificarea obținerii acestora, fiind,

²**Legea nr. 156/2023 - Art. 5 alin.1:** a) trăiește în sărăcie extremă; b) are venituri reduse și nu primește beneficii de asistență socială; c) are părintele unic susținător sau ambii părinți fără ocupație sau în șomaj; d) ocupă fără drept anumite spații de locuit, inclusiv spații construite ilegal sau locuințe improvizate ori spații care nu sunt destinate locuirii; e) nu dispune de spațiu locuibil suficient raportat la numărul de persoane, respectiv locuința este supraaglomerată; f) locuiește în spații improprii sau întâmpină probleme privind siguranța și igiena locuinței.

³**Art. 5 alin.2:** a) are în îngrijire o mamă minoră sau o minoră gravidă; b) părintele unic susținător sau ambii părinți sunt plecați la muncă în străinătate; c) are unul sau mai mulți copii care au revenit în țara de origine după o experiență de peste un an de migrație; d) are membri adulți cu dizabilități care le afectează semnificativ calitatea vieții și participarea lor la viața socială; e) are cel puțin un membru al familiei care nu are acte de stare civilă; f) a avut sau are unul sau mai mulți copii pentru care a fost stabilită o măsură de protecție specială, în condițiile Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare; g) a avut sau are unul sau mai mulți copii părăsiți în unitățile sanitare; h) a avut sau are unul sau mai mulți membri condamnați la o pedeapsă privativă de libertate.

⁴ Legea nr.156/2023 art.23 alin. (3) - Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunii se fac de către persoanele împuternicite din cadrul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și din agențiile teritoriale pentru plăți și inspecție socială.

totodată, stabilit și cuantumul minim al bursei pentru anul școlar 2023-2024 (spre exemplu, pentru bursa socială este prevăzut un cuantum minim de 300 de lei – art. 108 alin. 3 lit. b).

Referitor la acordarea bursei sociale, dispozițiile art. 108 alin. (7) consfințesc: **„Dreptul la bursă socială al elevilor proveniți din familii care beneficiază de venit minim de incluziune conform Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune, cu modificările și completările ulterioare, (care) se acordă în baza deciziei de stabilire a dreptului la ajutor de incluziune a familiei elevului. Acordarea dreptului se face în urma comunicării de către agențiile pentru plăți și inspecție socială județene, respectiv a municipiului București, a listei elevilor care frecventează învățământul cu frecvență, proveniți din familii beneficiare de ajutor de incluziune, în luna anterioară celei de raportare a listei.”**

Metodologia-cadru de acordare a bursei, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației nr. 6.238 din 8 septembrie 2023, pentru anul școlar 2023-2024 a fost mult simplificată, stabilind potrivit dispozițiilor art. 10 alin. (6), următoarele: **„(6) Acordarea bursei sociale pentru elevii proveniți din familii care beneficiază de venit minim de incluziune se face în urma comunicării la inspectoratele școlare, de către agențiile pentru plăți și inspecție socială județene, respectiv a municipiului București, a listei elevilor care frecventează învățământul cu frecvență, proveniți din familii beneficiare de ajutor de incluziune, în luna anterioară celei de raportare a listei.”**

Totodată, reținem și faptul că, potrivit **art. 68 din Hotărârea Guvernului României nr. 1154/2022** pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune: **„În vederea asigurării informațiilor necesare pentru accesul la venitul de incluziune al tuturor persoanelor și familiilor fără venituri sau cu venituri reduse, agențiile teritoriale pentru plăți și inspecție socială și serviciul public de asistență socială din subordinea consiliului local al comunei, orașului, municipiului sau, după caz, al sectorului municipiului București ori compartimentul de asistență socială din aparatul de specialitate al primarului comunei, orașului, municipiului sau, după caz, al sectorului municipiului București acordă gratuit consultanță de specialitate prin îndrumarea persoanelor și familiilor în vederea întocmirii actelor necesare, identifică persoanele și familiile îndreptățite să beneficieze de venit minim de incluziune și realizează activități de informare a populației și mediatizare a prevederilor legii.”**

Având în vedere argumentele prezentate, în temeiul dispozițiilor art. 59 din Constituția României și ale art. 15 alin. (2), art. 16, art. 24 alin. (1) și (2) și art. 26 alin. (2) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată;

Pentru realizarea scopului constituțional și legal privind apărarea și protecția drepturilor și libertăților persoanelor fizice în raporturile cu autoritățile publice, Avocatul Poporului emite următoarea:

RECOMANDARE

I. Primarul orașului Darabani, județul Botoșani, în exercitarea atribuțiilor conferite de lege, pentru remedierea situației constatate și în vederea prevenirii repetării unor cazuri asemănătoare pe raza teritorială a UAT Darabani, în scopul respectării cu prioritate a interesului superior al copilului, ar trebui să procedeze la:

1. **întocmirea planului de servicii, atât pentru familia monoparentală la care face referire cazul analizat, în scopul prevenirii separării copiilor de familie, luând în considerare inclusiv faptul că nerespectare acestei obligații constituie contravenția prevăzută de dispozițiile art. 23 din Legea nr. 156/2023 privind organizarea activității de prevenire a separării copilului de familie, dar și pentru alte situații asemănătoare din comunitate în care sunt identificate vulnerabilitățile prevăzute de art. 5 din aceeași lege;**

2. **realizarea unor activități de informare a locuitorilor orașului Darabani și de mediatizare a prevederilor Legii nr. 196/2016 referitoare la venitul minim de incluziune (inclusiv prin postarea informațiilor necesare pe site-ul oficial al Primăriei orașului Darabani), beneficiu aplicabil de la 1 ianuarie 2024, precum și identificarea persoanelor și familiilor îndreptățite să beneficieze de venit minim de incluziune și acordarea gratuită a consultanței de specialitate în vederea întocmirii actelor necesare acordării acestui drept;**

3. **asigurarea sprijinului necesar/îndrumarea familiei monoparentale Ursu Maria la întocmirea actelor necesare acordării venitulului minim de incluziune (VMI), precum și acordarea consilierii corespunzătoare în vederea dobândirii dreptului la bursă socială pentru copiii acestei familii;**

4. **dispunerea măsurilor necesare cunoașterii și aplicării corespunzătoare, de către angajații serviciului public de asistență socială organizat din cadrul Primăriei Orașului Darabani a normelor referitoare la protecția copilului prevăzute atât de Legea nr. 272/2004, privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și în legislația conexasă.**

II. Primarul orașului Darabani, județul Botoșani, va informa instituția Avocatul Poporului, prin Biroul Teritorial Suceava, în termen de 30 de zile, comunicând în scris un răspuns referitor la însușirea Recomandării.

AVOCATUL POPORULUI,

RENATE WEBER

București, mai 2024

